
Această prezentare a „Cuvântului înainte” este urmată de „Cuvântul introductiv” al părintelui profesor Constantin Necula, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, intitulat „Predica părintelui Mircea Păcurariu sau lecția duhovnicească a istoricului”. Studiul însuși subliniază modul în care predicile istorice bazate pe datele oferite în lucrarea Sfinții daco-romani și românii sunt structurate cu gândul de a face cunoscute viața și faptele acestora credincioșilor de astăzi, au valențe duhovnicești prin propovăduirea formativă (pp. 7-20).

Încărcătura învățătoarească și deopotrivă duhovnicească este însă evidentă datorită transmiterii adevărului de credință evanghelic care este completat cu învățături ale Sfinților Părinți. De altfel relația se vedește prin relația existentă între conținuturile învățăturilor evanghelice și „conținutul educațional al mesajului predicatorial” (p. 14).

Mulțumitori și recunoscători lui Dumnezeu, pentru faptul că toate jertfele depuse de marele istoric pentru cunoașterea credinței străbune și a ființei naționale nu vor fi uitate, mai ales prin conținutul acestor *Predici*, ne exprimăm bucuria că marea masă a cititorilor are posibilitatea să le cunoască. În acest fel ele rămân un model de construire duhovnicească a mesajului creștin al Bisericii Ortodoxe Române, fiind una din cele mai concrete cărți de *Predici* aflate în circulație.

Pr. Lect. Univ. Dr. Gabriel Valeriu BASA

Remus Rus, Preot Adrian Cazacu, Θεολόγος. Enciclopedie teologică, Tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte †Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, Editura Crimca, Suceava, 2023, ISBN: 978-606-734-198-0, 712 pp.

Lucrarea *ΘΕΟΤΟΚΟΣ. Enciclopedie teologică*, alcătuită de distinsul profesor Remus Rus, secondat de către părintele Adrian Cazacu și tipărită sub înalta binecuvântare a Înaltpreasfințitului Părinte Calinic, Arhiepiscop al Sucevei și Rădăuților, la Editura Crimca, Suceava, 2023, a atras și atrage atenția întregii suflări teologice în mod deosebit, dar și bunilor credincioși, cât și tuturor celor interesați de fenomenul religios creștin, aici orientat spre

înțelegerea tainei Preasfintei Născătoare de Dumnezeu Maria și a rolului ei în credința și evlavia creștină.

Cu atât mai mult suntem bucuroși a saluta apariția acestei lucrări în spațiul teologic ortodox român, cu cât este un fapt cunoscut că astfel de „instrumente de lucru” teologice, precum Enciclopediile teologice pe diferite domenii, sunt evenimente destul de rare.

Trei trăsături mari caracterizează această lucrare, ΘΕΟΤΟΚΟΣ. *Enciclopedie teologică*: este o carte scrisă bine; este alcătuită cu multă acrivie științifică; este roada unei osteneli pe care autorul principal, profesorul Remus Rus, a depus-o aproape 20 de ani, încununând astfel lucrarea scriitoricească teologică a acestuia (din *Cuvântul PS Damaschin Dorneanul, cu ocazia lansării cărții la muzeul Mănăstirii Bogdana din Rădăuți, 25.02.2024*).

Această distinsă și deosebit de bine alcătuită lucrare împlinește o lipsă pentru toți cercetătorii în domeniul teologic, privind învățătura ortodoxă despre Nașterea Cuvântului din Pururea Fecioara Maria, cât și pentru toți cei interesați, creștini sau nu, fiind un veritabil ghid, după cum precizează chiar autorul în *Predoslovie* (p. 19). Lucrarea de față se vedește a fi unică atât în ceea ce privește tematica, cât și ca acrivie a alcătuirii ca Enciclopedie teologică.

ΘΕΟΤΟΚΟΣ. *Enciclopedie teologică* are o multitudine de subiecte în legătură cu Maica Domnului, tratate în cele peste 650 de pagini pe care se desfășoară această lucrare.

Modul în care au fost elaborate articolele este unul clasic, urmărind în ordine alfabetică autorii și temele incluse în Enciclopedie. Fiecare articol se încheie cu o listă bibliografică, cuprinzând bibliografia folosită și cea aferentă materialului elaborat (*Predoslovie*, p. 20). Trimiterile bibliografice sunt incluse în textul propriu-zis al articolelor. Se găsesc în această lucrare multe fragmente din scriitori bisericești, din Sfinți Părinți, textele fiind preluate fie din traducerile deja existente, cum ar fi cele din „Părinți și Scriitori Bisericești” sau cele din mai recente traduceri ale părintelui profesor Ioan Ică Jr., sau alte surse, majoritatea fiind confruntate cu originalul fie grecesc, fie latinesc. Textele în limba greacă veche au fost transliterate.

Lucrarea fiind „scrisă bine”, chiar și acolo unde tratează subiecte complexe și cu un grad mai mare de ariditate, modul în care este tratat conținutul articolelor le face ușor de parcurs și de înțeles, având limpezime, elocvență, conciziune cu frazare în același timp tehnică, dar și literară, cu concluzii pertinente, nu exhaustive și care cheamă la cercetarea și aprofundarea temei

de către cititor (*Prefață*, p. 16). Toate recomandările bibliografice ale articolelor sunt aduse la zi.

Aflăm aici o multitudine de subiecte în legătură cu Maica Domnului, de la istoria formării și dezvoltării sărbătorilor Maicii Domnului, de la cele mari și cunoscute, până la cele mai puțin cunoscute, cum ar fi: Așezarea Cinstului Brâu în raclă sau Așezarea Sf. Omofor al Maicii Domnului în Biserica din Vlaherne ori Zămislirea Maicii Domnului. Găsim, de asemenea, mici portrete ale autorilor de omilii, predici sau scrieri teologice, aceste articole având în a doua parte a conținutului lor o sinteză a modului în care respectivul autor de scrieri mariologice a trăit și a transmis învățătura aceasta (*din Cuvântul PS Damaschin Dorneanul, cu ocazia lansării cărții la muzeul Mănăstirii Bogdana din Rădăuți, 25.02.2024*). Articolele cuprind de asemenea referințe la locuri și oameni care au interferat sau au legătură cu viața Maicii Domnului, mărturii epigrafice, arheologice.

Lucrarea oferă o perspectivă interconfesională în ceea ce privește învățătura despre Maica Domnului. Găsim și învățătura despre Fecioara Maria a marilor reformatori, de la Zwingli, continuând cu Luther și Calvin, a Bisericii Romano-Catolice, a vechilor ereziarhi sau a anumitor curente de gândire, și cea a islamului (*din Cuvântul PS Damaschin Dorneanul, cu ocazia lansării cărții la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, 06.03.2024*).

Inedită și foarte interesantă este paralela pe care d-nul profesor Remus Rus o face între viața lui Avraam și viața Maicii Domnului, jertfa lui Avraam-Isaac și Hristos, „Jertfa cea Vie”, arătarea Treimii lui Avraam la stejarul Mamvri și întruparea Fiului lui Dumnezeu prin Fecioara Maria. Autorul conchide: „Am fost replămădiți prin Maica Domnului, după cum Hristos S-a născut fără ca legile firii să fie impuse asupra Sfintei Fecioare Maria” (*din Cuvântul prof. Remus Rus, cu ocazia lansării cărții la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București, 06.03.2024*).

Cartea pe care o avem în față dovedește cu prisosință a fi de mare ținută academică, făcând parte atât prin conținut, cât și prin excelenta condiție grafică în care apare, din „aristocrația tipăriturilor și obligatoriu trebuie să facă parte din biblioteca noastră teologică” (*din Cuvântul PS Damaschin Dorneanul, cu ocazia lansării cărții la muzeul Mănăstirii Bogdana din Rădăuți, 25.02.2024*). Oricine va vrea să abordeze un subiect teologic mariologic va trebui de acum să țină cont și să se folosească de bogata informație și buna orientare teologică și bibliografică pe care le oferă acest dicționar de excepție.

Lucrarea în sine, ne arată însuși autorul principal al ei, Remus Rus, nu este doar o întreprindere științifică teologică, fie ea oricât de pertinentă, ci mult mai mult, cel puțin pentru alcătuitoarea ei: „A scrie o astfel de carte, să știți, nu este un lucru greu, deloc, dimpotrivă, este foarte-foarte ușor. Este foarte ușor pentru că ai sentimentul că ai tot timpul lângă tine pe cineva care te oblađuiește cu dragoste și te îndrumă mereu. Pentru că sincer să vă spun, multe din cele spuse în acest dicționar nu cred că aparțin minții mele, cred că mi-au fost dăruite de undeva, din afară. Iar acel din afară nu poate să fie decât cea căreia am vrut să-i închin această lucrare. Este o încercare de autodepășire într-un context de trăire maximă a unei realități pe care o ai în permanență alături de tine: Maica Domnului este mereu alături de noi, acolo unde ne ducem ea ne însoțește pe fiecare dintre noi așa cum Fiul ei cel iubit ne însoțește pretutindeni (*din Cuvântul prof. Remus Rus, cu ocazia lansării cărții la muzeul Mănăstirii Bogdana din Rădăuți, 25.02.2024*).

Pr. Lect. Univ. Dr. Ștefan NEGREANU

Elena Gherghinescu-Ziegler, *Femeia creștină, candelă a credinței. Studiu cu referire specială la activitatea femeilor ortodoxe din părțile Aradului din secolele XIX-XX*, Editura Mirador, Arad, 2024, ISBN 978-973-164-382-3, 274 pp.

Lucrarea distinsei doamne Elena Gherghinescu-Ziegler se înscrie, prin tematica abordată, în istoriografia locală, mai precis în istoriografia de specialitate, care tratează locul și rolul femeii în societate.

Titlul cărții trasează coordonatele esențiale ale volumului și se opresc asupra femeii creștine, asupra activității sociale și culturale, care devin mijloace de mărturisire și trăire a credinței. Femeia este privită de autoare ca o „candelă a credinței”, expresie sugestivă în definirea rolului femeii creștine de a lumina și călăuzi necontenit, mai ales tinerele generații, pe calea credinței și a virtuților. Subtitlul cărții lămurește deplin perimetru istoric și social în care se mișcă autoarea noastră. Adică, secolele XIX și XX, părțile Aradului și activitatea femeilor creștine ortodoxe române.

Așadar, cartea cuprinde două secole de mărturie a femeii creștine-ortodoxe-române din părțile Aradului, secole tumultuoase, cu ample transfor-

mări politice și sociale. Informația de ordin istoric cuprinsă în acest volum are un puternic substrat religios, cultural și social și este adunată din fonduri arhivistice, din presa vremii, din jurnale și memorii, din volume și studii de specialitate și din articole diverse. Lucrul acesta denotă atenta și complexa cercetare întreprinsă de autoare și face din prezentul volum o carte cu o valoare istorică și documentară deosebit de importantă, o carte de referință în istoriografia de specialitate.

Tema tratată nu este pentru prima dată abordată într-o carte sau într-un studiu amplu, însă noutatea acestui demers constă în bogăția informației de ordin istoric și ordonarea ei tematică și cronologică. Structurarea informației oferă o imagine complexă a ceea ce a fost femeia creștină ortodoxă, asociațiile și grupările femeilor creștine ortodoxe române pe parcursul sec. XIX și XX. Peste toate acestea transpare sfiala, discreția, delicatețea și intensitatea emoțională cu care autoarea se apleacă asupra acestei cercetări și încropește literă cu literă și rând cu rând, o istorie impresionantă și emoționată a femeii ortodoxe române. Desigur, aceste sentimente nu puteau să se nască decât din inima unei femei trăitoare a realităților credinței și istoriei acestor locuri, sentimente înnobilate prin experiența profesiei de actor.

Capitolele care compun corpul masiv al lucrării sunt precedate de trei capitole însumând o integrare a temei abordate în contextul mai larg al Sfinței Scripturi, al istoriei Bisericii creștine și al societății românești de sec. XIX; și aici mă refer, cu precădere, la capitolul 1. Capitolul 2 oferă o scurtă radiografie contextuală a activității femeilor ortodoxe din părțile Aradului, date de natură istorică menite să creeze o imagine de ansamblu asupra a ceea ce urmează să fie tratat.

Capitolul 3 abordează modele de femei ortodoxe, prototipuri (sfânta, monahia și preoteasa), care vor fi completate cu modele concrete din viața socială și bisericească a Aradului din sec. XIX și XX.

Capitolul 4, un capitol amplu, expune rodul cercetării pe care distinsa autoare a întreprins-o legat de problematica femeii ortodoxe române. Subcapitolele aferente structurează cronologic și gradual această tematică. De la emanciparea femeii în sec. al XIX-lea, la Reuniunea Femeilor Române din Arad, înființată la data de 31 ianuarie 1884. Apoi, prezența femeilor în Asociația Națională pentru cultura poporului român (ASTRA Arădeană, înființată în anul 1861), prin activitățile cultural-educative. Femeile ortodoxe și Războiul de Independență, un alt subcapitol, pune în valoare jertfelnicia femeilor române din părțile vestice pentru românii de dincolo de Carpați.